

АЛИШЕР Навоий Самарқандда тахсил кўраётган йилларида бир матлаънинг асири, мафтун бўлди: «Кўкрагимдир субҳнинг пиронадин чокроқ, Кипригим шабнам тўкилган сабадан намнокроқ». Алишернинг ўзига асиру мафтун этган байт шу бўлиб, унинг соҳиби бир гадо эди. Гадо Самарқанд бозорига кечгача баланд, ширали овози билан шу байтни тақроқлар, байтни қайта-қайта эшитиб, завқланувчи, унга садақа инъом этувчи аҳли дард, аҳли фазл эъзас эди. Навоий гадонинг ёқимли ижросида матлаъни қайта-қайта тингларди, ёдлаб, йўл-йўлак хиргойи қилар, ҳужрага қайтганда ҳам қўлдоғида шу матлаъ жаранглаб, ҳатто кечалари унга уйқу бермас эди.

«Харидор бўлиб, шу байтингизни менга сотинг, деса, сотармикин?... Балки сотар, балки сотмас... Қани эди, менга сотса эди». Бу истак Навоийни тинч қўймади; гадо оқсидан эргашиб, харобасига боришга, қўлидан тутиб илтимос қилишга ундади:

— Отаҳон! Шу байтингизни менга сотинг! Ақчам кифоя қилмас, тўғимни ҳам берай, йўқ деманг!

Навоийнинг илтимосини эшитган кекса гадо қаҳ-қаҳ уриб қўлиб юборди, кейин бошини чайқаб, илтимосни рад қилди:

— Кўринишингиздан қашшоқ муллаваччага ўхшайсиз! Шундоғми?

— Шундоқ.

— Шундоқ бўлса, байтни сотиб олиш ниятидан кечинг, теккича олдинг, ёдлаб ўқиб юра беринг! Бунинг учун меннинг томонимдан қандай монелик бўлиши мумкин?

— Шунинг учун сотиб олишнинг керакини, у чорда сиз бу матлаъни қўйлаб тиланишдан маҳрум бўлурисиз. Навоийдан бу даъвои

эшитган гадо мийғида қўлиб бош чайқади:

— Балки кучингиз етмас, балки бун шохлиққа алишмасан. Зероки, бу байт менга отамдан мерос қолган, мен уни қирқ йилдан бери тақроқлайман, бу билан қорнимин тўйазаман, бола-чақа боқаман!..

— Отангиз шоирмидилар?

— Шоир эмас эдилар, бобгон эдилар, бу байтни баланд овозда қўйлаб бонг парварини қилар эдилар.

— Фақат бир байтнинг ўзимди ёки тўла мукамалга қўйиб, сиз шу бир байтни ёдла қолдирганимиз?

— Йўқ! Отам ҳам шу бир байтни тақроқлар эдилар.

— Қайси зотнинг асарлари эканини ҳам билмасиз?

— Афсус, ному тахаллуслик билмайман. Отам ҳам бундан хабарсиз бўлса...

Собир АБДУЛЛА,
Ўзбекистон халқ шоири

Зархарид матлаъ

лат иши билан Самарқандга йўли тушиб, қадрдонларига меҳмон бўлди. Бир суҳбатда Навоий ўзини асиру мафтун қилган ўша байт билан унинг соҳиби — гадога эълоди. Ҳамсуҳбатлар Навоийга ўша гадонинг ниҳоятда кексайиб қолганлиги, энди бозорам-бозор, растама-раста кезиб юрولмай, байтни ўшандоғ баланд, ширалик овозда эмас, бир ерда букчаёйб ўтирганича пичирлаб айтаётганидан дарак берди. Навоий эртаси кун гадога каппон бусағасидан топи, зиёрат қилди, сўнг ўзини танитиди.

— Ўзингизда борми? Байтга харидор бўлган эдим, сиз рад қилган эдингиз.

— Ўзингизда бўлди! Ҳали ҳам ўша даъводан қайтмадингизми?

— Йўқ, ота! Ҳамон ўша гадонинг асири, мафтуниман, ҳамон жазман харидорман!

Чол қулди:

— Сотаман! Бироқ, сотиб олишга қўрингиз етса қолсин.

— Балким қўрбим етиб қолар...

— Ўшунга кексайиб қолдим, энди уни баланд овозда ўқийдиган оғиздан. Ҳақ сўзи айтганда, гадолик ҳам меҳмадга тегиш! Қўрингиз етса, яхши ҳовли-жойга, шу ҳовли жой қиннидан бир тегирмон ва бир эшакка эга қилинг, байт сизники бўлсин, мен ўлгунимча ҳаққингизга дуо қилиб, қолган умримни тегирмончилик билан кечирай.

Навоий мамнуният билан хўп деди: чолга ҳовли-жой, тегирмон ва бир эшак сотиб олиб берди. Соҳиби номаълум, узок йиллар гадо бўлган шох байт Навоийнинг зархарид мулки бўлиб қолди ва шундан кейин Навоий унга дадил ҳаста уриб, мукамалга қўйиб келтирди.

Материаллари
С. ҒОЙИПОВ
тайёрлади.

Конкурс яқунланди

«Баҳор» концерт залида бир неча кун давом этган республика ўзбек халқ чолғу асбоблари ва баянда ёш ижроачилар конкурс яқунланди. Бу йилги конкурсда 57 ёш созанда қатнашди. Улар республика миқёсини турли бурчларидаги музыка масканлари талабаларидир. Турли чолғу асбобларида 12 энг яхши ижроачилар II ва III даражали диплом ва совринлар билан тақдирландилар. I даражали диплом ҳеч кимга насиб қилмади. Бу профессор Ш. Қажалиев бошлик эътиборли жюри ҳар бир ижроачига ўта талабчанлик билан қараганлигини кўрсатади.

Лауреатлар орасида Ойбек Саматов (рубоб прима), Комил Шерматов (чанг), Ҳакимжон Азизов (най), Валижон Қўлдошев (қўбиз-контрабас), Ҳусан Машарипов (қашқар рубоби), Уктам Сайдалиев (дўтор бас), Дилшод Муталов (чанг), Баҳром Аҳмадалиев (чанг) ва бошқалар бор.

Шунингдек, энг яхши созандага Ўзбекистон комсомоли Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Композиторлар союзи, «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетаси тасвир этган совринлар ҳам топширилди.

А. ИСМАТИЛЛАЕВ,
Тошкент маданият-оқарув техникуми ўқитувчиси.

СУРАТЛАРДА: конкурсдан лавҳалар.

М. Назаров фотолари.

Яшил дорихона

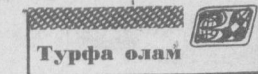
Солаб

Бу ўсимлик солабдошларга мансуб, илдири туганакли кўп йиллик ўсимликдир. Бўйи 30-40 сантиметр, поясининг ичи товак, барглари наштасимон, 10-20 сантиметр бўлиб, туби билан ўраб туради. Гуллари қизил, йирик, пихли, поя учига узун цилиндрсимон тўпугул ҳосил қилади. Май ойдан то июль ойининг охиригача гуллабди. Республикаимиз тоғларининг ўрта ва юқори қисмидаги булоқлар, йироқлар атрофидаги ботқоқларда, дарё бўйларида, тўқайлар ва бутазорлардаги сернам ерларда ўсади.

Солабининг туганакдан илмий медицинада қўлланиладиган салип олинади. Са-

лип таркибининг асосий қисми арабан ва декстрин номли шилимшиқ модда (40 проценти) ҳамда крахмал, оқсил ва қантдан иборат. Салипдан олинган шилимшиқ модда ўроччи ва қамровчи модда сифатида ошқозон-ичак касалликларини, болалар ичбурғунини даволашда ҳамда заҳарли ҳодисалар рўй берганда қўлланилади. Қадимдан халқ табибатида меъда аялганлиги, томир спазми ва бўйрақда ҳосил бўлган тошларни эритиб туширишда ишлатилиб келинган.

Тўхтаўжа МАХМУДОВ,
биолог.

КОРЕЯЛИКЛАР
МИЛЛИЙ ТАОМИ

Кореяликлар тушлик дастурхонини «кичми» — қаламбир қўшиб тузилган сабавотларсиз тасаввур ҳам қилишолмайди. Иштиахотувчи бу таом миллий пазандаликнинг ўзига хос рамзи ҳисобланади. Гап фақат унинг татмида эмас, шу билан бир қаторда у фойдали ва тўйимлидир, деб ҳикоя қилади оммавий «Чолхима» журнали. Бир кунда, деб ёзади журнал, оддий кореялик қайнатилган гуруч ва бошқа таомларга қайла сифатида ўртача уч юз грамм «кичми»ни овқат ўрнида истеъмол қилади. Шундай қилиб у организм фаолиятига янги таъсир этувчи таълаитини витаминларини ҳам қабул қилади. Масалан, таом тайёрлаш жараёнида ҳосил бўлувчи шарабат тетиклантириш хусусиятига эга, чарчоқни ёзади. Бу «кичми» таркибиде карбон ва органик кислоталар, ишқорлар, тузлар, фойдали микрофлора қўлиги билан тўланади.

Қадимги маълумотларга қараганда, сабавотларини тузлаш — «кимджан» — Коре давлати замониде кенг ёйилган. Тўғри, у пайтларда бу таом аччиқ бўлмас эди, чунки мамлакатда қаламбир ҳали еттиштирилмасди. Ҳозир эса «кичми»ни қаламбирсиз тасаввур ҳам қилиб бўлмайди. Шунга қарамай бу таом кенг шухрат қозонган бўлиб, унинг бир неча турлари мавжуд эди. Ҳозирги вақтда қарама, турп, ловия курткалари, бақлажондан ана шу таомни тайёрлашнинг 60 та яқин усули мавжуд. Баъзан «кичми» таркибига моллюскалар эти, балдик, зираворлар — ўндан энед компонентлар кирди.

Куз бошлиғи билан КХДРнинг ҳатто энг йирик шаҳарларида ҳам ана шу танқис таом тайёрланиш жараёнини қўзатиш мумкин. Қарама япроқлари, турп бўлақлари туз ва зираворлар билан аралаштирилиб, катта сопол ҳумларга жойланади. Ҳар бир онла қишга бир неча юз килограммлаб қўйлади. Халқ мақолида «кичми» овқатнинг ярни» деб бежиз айтилмасе керак.

ЭНГ, ЭНГ...

● Жаҳондаги энг узун сосиқанинг узунлиги 1 километр 138 метр 3 сантиметр тақриб эъти. Уни Ғарбий Германиянинг Кальш шаҳрида истиқомат қилувчи қасосб Р. Зиглер таёйрлаган бўлиб, у шаҳарнинг 900 йиллик санасига махсус асалган.

● Итал ва киниклар энг қадимги уй ҳайвонлари ҳисобланади.

«...Карим билан турмуш қўришингизга қаршиман».

Ғайрат МАМАЮСОВ,
Тошкент халқ хўжалиги институтининг II курс студенти.

«...Унга турмушга чиқишингизни маслаҳат бермаيمان».

Насиба АЛИМУХАМЕДОВА,
ТошПТИ ижтимоий фанлар факультети.

«...Ота-боболаримизнинг «Ота боласи бўлма, одам боласи бўл» деган ўғит-насиҳатлари турли-ҳаракатларидир. У билан бахтли турмуш кечириб кетишингиз мумкин».

Ҳаким МАВЛОНОВ,
Ўзбекистон ССР халқ маорифи аълочиси.

Акс садо

«Онанинг сўнгги тилаги»

«Тошкент оқшом», 11 февраль 1988 йил

Мушкул бир вазиятга тушиб қолган ҳар бир одамга ёрдам қўлини чўзиш совет кишиларнинг қон-қонига сингиб кетган. Ота-боболаримиздан қолган муқаддас мерос — одаларга яхшилик қилиш хислати бизда, айниқса, кучли. Нотаниш қиз мисолида бунинг нақадар тўғрилиги яна бир бор ишонч ҳосил қилдик.

Мақола эълон қилинган куннинг эртасиданоқ мақола муаллифи

«...Қизнинг бахти Карим билан...»

Абдулла ТОЛИПОВ,
С. Раҳимов райони, Фаробий кўча, 11-тупик.

«...Бу мақолани ҳаяжонсиз ўқиб бўлмайди. Уқинган сари кўзларимдан ёш дарё бўлиб оқди. Қимлардандир нафратландим, қимларингидир тақдирига ачиндим. Мақолани ўқиб бўлдим, анча вақтгача сукут сақлаб ўтирдим. Ҳаёлларга берилдим... Хулоса аниқ: бошқа йигитга турмушга чиқинг».

Сайёра УСКИНОВА,
ТошДУ студенти.

«Мақола биз — студентларда катта таассурот қолдирди ва катта мунозарога сабаб бўлди. Ле-

дик, бизда Салимдек ифлос шахсга кексиз нафрат уйғонди, қизнинг онасининг изтироб чеккан онали қиз ўғинидада гадавланди. Шундан хулоса қилиб, биз иқлиланмай, Каримга турмушга чиқиш асло мумкин эмас, демоқчиимиз...»

Қудратилла ва Мавлуда ИСМОИЛОВлар,
Тошкент—84, Ц-6, 8-ўйда яшовчилар.

«Мақола биз студентларда катта ҳаяжон уйғотди. Бахslashиш шундай хулоса келдики: синглим Каримга турмушга чиқса, бир умр руҳан эзиллиши мумкин...»

А. ЧУТИБОВ, А. ХАСАНОВ,
ТошПТИ II курс студентлари.

«...Бу хонадонга асло келин бўлиб тушманг».

Хотира ШАБДИЕВА,
Ленин райони, телефон тармоқлари ишчиси.

«...Мақолани ўқиб чўқиб ўйга толдим. Мен ҳам 18 ёшдаман. Менинг фикрим шундай: ҳеч қачон Карим билан турмуш қўрмаган, ҳатто ўртада муҳаббат бўлса ҳам. Сабаб — халқ қўрилмаган оила дарз кетган. Сиз аёз онангиз қотилига қандай қилиб келин бўласиз?.. Бахтингиз қўлингизда, уни авайланг...»

Хосият АБДУВАЛИЕВА,
Андижон шаҳар, Ботаническая кўча, 15-уй.

«...Турмуш ҳақида ҳозир ўйламанг. Бирорта илм даргоҳига киришни ўйланг. Ўз бахтингизни шу ўқийдиган топасиз, адангиз ҳам шошиламиз... Карим бошқа қизга ўйланиши керак. Ана шундагина иқлагингиз ҳам бахтли бўласизлар».

Иқбол МАХСУДОВА,
Тошкент шаҳар, А. Иқромова раён, 8-15, квартал, 22-уй.

«...Она тақдирини бирмунча менинг онам тақдирига ўхшаркан. 1986 йил 27 августда онамдан ажрадим. Уларнинг бевақт ўлимларига енгил машинани маст ҳолда бошқарган бир киши айбдор. Уни қўрага қўзим йўқ. Чунки у ҳаёт юрибди. Менинг онам эса йўқ. Бундан хулоса шуки, ҳозир қотил деб атаётган кимсани кейин қандай қилиб ота дея оласиз. Ахир қайинота ҳам, ота-ку!»

Марҳамат ЖУРАЕВА,
А. Навоий номидаги кутубхонанинг катта кутубхоначиси.

«...Мақолани 2-чех ишчилари билан бирга ўқиб чиқдик. Хулоса шу, у йигит билан бахтли бўла олмайсиз, ўз ақли билан иш тутганин маъқул. Сендан барчамизнинг илтимосини, турмушга чиққангиздан кейин кимга турмушга чиққанинг, қандай ҳаёт кечираётганинг ҳақида биз оқшом-хонларга хабар қил. Бизни кейинги бахтингиз ҳам қизиқтиради».

Уктажон ХОЛИҚОВ,
Андижон пойабзал ишлаб чиқариш бирлашмаси ишчиси.

Худди шундай фикрларини Тошкент шаҳридаги 115-мактаб ўқувчиси О. Жалилова, тошкентлик студент Х. Бойқобулов, Тошкент кишлоқ хўжалик институтининг IV курс студенти Мамадраҳим Мирзаевлар, Октябрь районидаги М. Саидова, тошкентлик М. Ҳайдаров, ТошПТИ студентлари Нодира, Барқинчилов (факультетларини ёзмашлар), Сергели районида истиқомат қилувчи ёш она Музаффарова, тошкентлик уй бекаси Азиза Санакүлова, Ҳамза номидаги музыка билим юрти III курс ўқувчиси Гулнора Жўраева, ТошДУнинг II курс студенти Нарвўза Маскудова, тошкентлик М. Мирзаҳамидова, Андижон области, Ленин районида Насиба Пирматов, тошкентлик Ш. Турсунқўлова, Н. Алиева, Андижон области, Ҳўжабод районида Исроиқ Исмолов, Тошкент области Калинин районида Исмоил Қосимов, ТошПТИ студенти З. Сайфуллаевлар ҳам билдирган.

Тошкент тўқимачилик комбинатига ишлайдиган бир гурупа қизлар: «Ҳаётимизда учраб турадиган мана шундай хушкўёларнинг олдин олиш учун ҳар биримиз жамиятда тутган ўз ўрнида, ваъфамизни, масъулиятимизни ҳис қилишимиз керак», деган фикрини ёзмашди.

Хатлар ҳамон келяпти.

ИЖТИМОЙ-МАИШИЙ ПРОБЛЕМАЛАР БУЛИМИ.

